

Северо-Западное Причерноморье во второй половине II тысячелетия до н.э. Киев. - 169 с.

Черных Е.Н., 1976

Древняя металлообработка на Юго-Западе СССР. Москва. - 300с.

Підвисоцька О., Горенко О.
Музей історичних коштовностей України

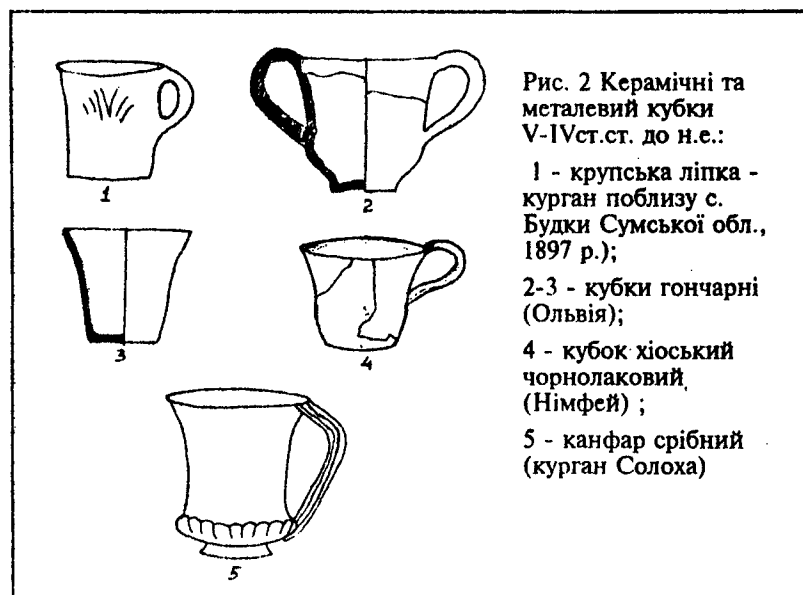
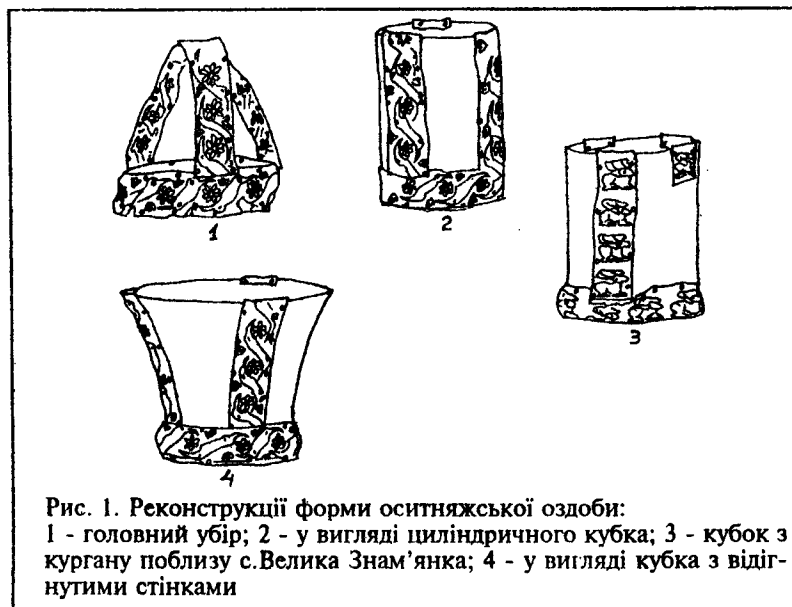
НОВИЙ ВАРІАНТ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОСУДИНИ З КУРГАНУ ПОБЛИЗУ СЕЛА ОСИТНЯЖКИ

Численну категорію скіфських пам'яток становлять золоті платівки-аплікації, що слугували оздобами речей широкого вжитку. Багато з них знаходять *in situ* і таким чином з'ясується їх призначення - прикраси одягу, військового спорядження, кінської збруї, тощо. Але не завжди можна встановити приналежність деяких виробів. Це залежить від умов знахідки та збереженості матеріалів, оздобами яких вони були. Такі органічні матеріали, як тканина, дерево зберігаються в похованнях значно гірше, ніж вироби із заліза, бронзи, кістки, глини. Але подальші дослідження, зіставлення з прикрасами подібного типу, призначення котрих не викликає сумніву, дають змогу визначити використання і таких знахідок, а також реконструювати і саму річ, до якої вони належали.

Дане повідомлення стосується золотих платівок-прикрас з кургану №9 поблизу села Оситняжки, що на Кіровоградщині. Розкопки пам'ятки були проведені ще у 1900 році відомим дослідником старожитностей В.В.Хвойкою. У пограбованому скіфському похованні серед інших предметів археолог виявив золоті пластини, які за умов їх знахідки пов'язав із головним убором (Хвойка, 1904. - С.9).

Така точка зору на оситняжську знахідку існувала довгий час і в музейних експозиціях її демонстрували у вигляді головного убору (рис. №1,1), реконструкцію якого запропонував ще М.І.Ростовцев (Ростовцев, 1917. - С.94). З того часу вивченням цих прикрас майже не займалися, а реконструкція М.І.Ростовцева не викликала сумніву ні у тогочасних дослідників, ні у вчених наступного покоління (Петренко В.Г., 1967; Ильинская В.А., Тереножкін О.І., 1983; Ковпаненко Г.Т., Бессонова С.С., Скорый С.А., 1989).

Але знахідка у 1984 році залишків дерев'яної посудини з золотими обкладинками в похованні кургану №13 поблизу села

Велика Знам'янка Запорізької області дала поштовх переглянути застосування оситняжських оздоб, які за формою, розмірами та конструкцією дуже схожі (Отрощенко В.В., Рассамкін Ю.Я., 1985. - С.245). Першою на це звернула увагу науковий співробітник музею В.О.Рябова і згодом в експозиції музею з'явилася нова реконструкція. Реставратори зробили з дротин каркас у формі циліндричного кубка, на який прикріпили золоті платівки з кургану біля с. Оситняжки (рис. №1,2).

Більш детальні дослідження цих оздоб були проведені науковцем Інституту археології НАН України О.Є.Фіалко. Дослідниця уважно розглянула оситняжські прикраси, ретельно проаналізувала умови знахідки та подібну категорію речей і дійшла висновку, що вони були обкладинками дерев'яної посудини, яка за формою, характером орнаментативної схожа на велико-знам'янський кубок (Фіалко, 1993. - С. 46-53).

Це - високий циліндричний плоскодонний кубок з прямими стінками. Його висота дорівнює 15,5 см, діаметр вінця і дна - 11,5 см (рис. №1,3). Форма велико-знам'янської дерев'яної основи була реконструйована завдяки платівкам-оббивкам. У більшості випадків тільки за формою та розмірами металевих платівок і можна відновити конструкцію дерев'яних посудин.

У скіфському розділі експозиції музею вже представлено ряд реконструкцій дерев'яних чаш, у тому числі і вище згаданий кубок. За аналогією з ним реставратори вирішили виготовити дерев'яну основу і під оситняжські оббивки. Перед цим було проведено роботи по реставрації та відновленню первісної форми платівок-накладок. Виявилось, що вертикальні обкладинки мають злегка вигнуту назовні форму, а пластини скріплені між собою у вигляді кола за аналогією із великознам'янськими, були зігнуті навпіл і кріпилися до нижньої частини кубка.

Таким чином, платівки-аплікації - їх форма і розміри (висота - 16 см, діаметр вінця - 18,5 см, діаметр дна - 12,5 см) - обумовили і конструкцію самої посудини, яка дещо відрізняється від кубка з кургану поблизу с. Велика Знам'янка (рис.1.4). Посудини подібної форми, як і великознам'янській, серед скіфських дерев'яних чаш поки ще не відомі. В основному аналогії за формою зустрічаються серед керамічного та металевих посуду (рис. 2). Найближчою аналогією можна вважати срібний канфар V ст. до н.е. з кургану Солоха (Манцевич А.П., 1987. - С.87).

На наш погляд у данному випадку можна зробити висновок про ще один новий для нас тип скіфських дерев'яних посудин.

ЛІТЕРАТУРА

Ильинская В.А., Тереножкин А.И. Скифия VII - IV вв. до н.э. - К., 1983. - С.250.

Ковпаненко Г.Т., Бессонова С.С., Скорый С.А. Памятники скифской эпохи Днепровского лесостепного Правобережья. - К., 1989. - С.104,155.

Манцевич А.П. Курган Солоха. - Ленинград, 1987.

Отрошенко В.В., Рассамакін Ю.Я. До таємниць Геродотової Скіфії// Нука і культура. - К., 1985. - №11.

Петренко В.Г. Правобережжя Середнього Придніпров'я в V - III вв. до н.э.// САИ. - 1967. - Вып.Д1-4. - С.28. - Табл.18.

Ростовцев М.И., Степанов П.К. Еллино-скифский головной убор// ИАК. - 1917. - №63.

Хвойка В.В. Раскопки курганов при с.Оситняжка Чигиринского уезда Киевской губернии// АЛЮР. - 1904. - №1-2.

Фіалко О.Є. Новий тип дерев'яних чаш у скіфів// Археологія. - 1993. - №1.

Болтрик Ю.В., Фіалко О.Є.

Інститут археології НАН України

ПРУЖИННІ ЩИПЦІ В ПОБУТІ СКІФІВ

Поховальний інвентар скіфських могил є багатоаспектним археологічним джерелом, що складається з широкого кола різноманітних артефактів. Призначення більшості з них не викликають сумнівів у дослідників. Але існують категорії речей, в силу різних чинників тлумачити чи визначити призначення яких досить важко, а часом і просто неможливо. Або навпаки - одним і тим самим речам різні дослідники пропонують прямо протилежні визначення.

До останніх належать і так звані пружинні щипці. Вони є складеним навпіл залізним стрижнем чи стрічкою різного перетину. Кінцівки їх оформлені по-різному: вони бувають лише злегка розширеними донизу; у вигляді довгастих чи круглих пластин, або ж у формі неглибоких чашок.

Нам відомо лише 15 подібних предметів. Вони походять з таких комплексів: к.2, с.Яблунівка (Петренко, 1967), к.2, с.Ста-